

Viața Fundației

ACTIVITATEA FUNDAȚIEI ACADEMICE “A. D. XENOPOL” (2001)

Anul 2001 poate fi considerat unul reușit pentru Fundație. Organizarea mai multor manifestări științifice naționale și internaționale, publicarea câtorva volume, sprijinirea contactelor științifice dintre lumea academică românească și exterior, susținerea activităților curente ale Institutului constituie destule argumente pentru un bilanț pozitiv.

Simpozionul *Academician Gheorghe Platon la 75 de ani* a fost prima acțiune importantă a anului. În sala de conferințe a Institutului, au susținut comunicări mai mulți istorici, unii dintre ei discipoli ai savantului omagiat. Alături de evocarea unor momente biografice de referință, vorbitorii s-au oprit asupra contribuțiilor personale ale istoricului Gheorghe Platon la dezvoltarea științei istorice românești în ultimele decenii. În acest context, a fost relevat, în mod special, atașamentul istoricului față de cercetarea științifică autentică, într-o perioadă când școala istorică românească tindea să se transforme în simplu instrument de propagandă al partidului.

Mai consistentă în acțiuni științifice, realizate cu sprijinul Fundației, a fost partea a doua a anului. Între 13 și 15 septembrie, tot în incinta Institutului, s-a desfășurat simpozionul internațional *Mișcări de populație în Europa de Sud-Est. Emigrări, strămutări, refugieri, deportări în spațiul carpato-dunărean*. Organizată în colaborare cu Institut für Deutsche Kultur und Geschichte Südosteuropas din München – unul dintre partenerii noștri cei mai importanți din exterior –, manifestarea s-a bucurat de participarea a peste 25 istorici din România, Germania, Serbia, Slovacia, Republica Moldova și Israel. Amintim, aici, doar câteva dintre comunicările prezentate: *Spațiul carpato-dunărean și paradigma migrației* (Alexandru Zub); *“Străinul potrivit” – un topos al marginalizării. Miganți germani, evrei și români în secolul XX* (Krista Zach); *Acorduri privind schimburile de populație în Europa Centrală și de Sud-Est. Prima jumătate a secolului XX* (Flavius Solomon); *Emigrarea politică din Austria în Slovacia în perioada interbelică* (Zuzana Polackova); *Emigrația evreiască din România la sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX* (Dumitru Ivănescu); *Emigrarea evreilor (Ally) din România (1945-1960) și impactul acesteia asupra identității colective. Perspectiva documentelor interne românești* (Liviu Rotman); *Deportarea germanilor și evreilor din partea euro-*

peană a URSS în timpul și după cel de-al doilea război mondial. *Perspectiva istoriografiei ruse* (Igor Cașu). În ultima zi a conferinței a avut loc și o masă rotundă, moderată de Cătălin Turluc și Cornelius Zach. Având ca temă generică *Harta etnică a Europei Centrale și de Sud-Est după cel de-al doilea război mondial*, aceasta a oferit cadrul necesar pentru o deosebit de interesantă dezbatere pe marginea mutațiilor etno-demografice în partea de răsărit a continentului după 1945. Contribuțiile prezentate urmează a fi publicate, în limba germană, la editura *Südostdeutsches Kulturwerk* din München.

O săptămână mai târziu, pe 21 și 22 septembrie, cu sprijinul financiar și logistic al Fundației, s-a desfășurat simpozionul internațional *Sovietizarea României și Cehoslovaciei: istorie, analogii, consecințe*. Această manifestare științifică constituie prima acțiune comună importantă a istoricilor din România și Republica Cehă, după 1989, și este expresia dorinței de colaborare a istoricilor din cele două țări. Pentru anul 2003 este prevăzută organizarea unui alt simpozion, de data aceasta la Praga, care va dezbate sistemul de alianțe în Europa Centrală și de Sud-Est în perioada interbelică.

O altă acțiune importantă a anului 2001 a fost simpozionul internațional *Republica Moldova – în căutarea identității*. Desfășurat în două etape, între 8 și 11 octombrie, la Iași și Chișinău, sub înaltul patronaj al Academiei României, în co-organizarea Facultății de istorie a Universității de Stat din Chișinău și Asociației ASTRA, acesta s-a bucurat de participarea a peste 40 istorici, filologi, literați, sociologi, politologi din Republica Moldova, România, Germania, Israel și Statele Unite.

Sesiunile din primele două zile au avut loc în Sala "H. Coandă" a Palatului Culturii din Iași. La festivitatea de deschidere au rostit alocuțiuni prof. dr. Alexandru Zub, președinte al Fundației, acad. Gheorghe Platon, din partea Filialei Iași a Academiei Române, acad. Silviu Berejan, reprezentând Academia de Științe a Republicii Moldova, prof. dr. Alexandru Moșanu din partea Asociației Istoricilor din Republica Moldova și Ion Ungureanu, vicepreședinte al Fundației Culturale Române și fost ministru al culturii în guvernul Mircea Druc.

Comunicările prezentate în prima zi și în sesiunea matinală din 9 octombrie au abordat o serie întreagă de probleme, de la rolul Basarabiei în cultura și istoriografia română (Alexandru Zub, Ion Ungureanu, Silviu Berejan, Dumitru Irimia, Ion H. Ciobotaru, Stelian Dumistrăcel, Alexandru Dârul), modele și dispute identitare (Liliana Armașu, Tamara Cărăuș, Lucia Cireș, Florin Olariu) până la anumite aspecte din istoria modernă a provinciei (Veniamin Ciobanu, Igor Șarov, Mihai-Ștefan Ceașu, Dumitru Ivănescu, Ion Eremia). În a doua jumătate a zilei de 9 octombrie, Silviu Tabac, Lilia Crudu, Igor Cașu, Igor Ojog, Sabine Krause, Valeriu Mutruc și Michael Bruchis au susținut alte referate, cu o privire specială asupra problematicii naționale din Basarabia.

La Chișinău, în după-amiaza zilei de 10 octombrie și în prima parte a celei următoare, lucrările au continuat în Sala de conferințe a hotelului "Turist", la sesiunea inaugurală fiind prezenți prof. dr. Gheorghe Rusnac, rector la Universi-

tatea de Stat din Chișinău, și prof. dr. Ion Niculiță, decanul Facultății de istorie. Prima sesiune din a doua etapă a simpozionului a fost consacrată istoriei Basarabiei între 1918 și 1944 (Ion Agrigoroaiei, Gheorghe Palade, Lucian Nastasă) și, din nou, dilemelor identitare basarabene (Larisa Schippel, Cătălin Turliuc, Flavius Solomon, Pavel Parasca, Dan Mănucă, Eliza Botezatu). În sfârșit, ultima ședință a simpozionului a întrunit referate despre problemele democrației contemporane (Dionisie Ghermani), relațiile politice dintre România și Republica Moldova (Constantin Solomon), sistemul de învățământ din Basarabia (Valeriu Cozma) și perspectivele europene ale Republicii Moldova (Vitalie Ciobanu).

La sfârșitul lucrărilor s-a adoptat o declarație, în care factorii de decizie de la Chișinău au fost chemați să respecte dreptul populației majoritare la limbă și istorie națională. Totodată, guvernele român și moldovean, pe de o parte, societatea civilă pe de alta, au fost îndemnate să continue dezvoltarea raporturilor strânse în toate domeniile și "să dea un conținut mai pregnant și mai concret relațiilor privilegiate dintre cele două state, în baza comunității de limbă, istorie și tradiție culturală". Comunicările prezentate la simpozion au format culegerea de studii *Basarabia. Dilemele identității*. Îngrijită de Flavius Solomon și Alexandru Zub și apărută în condiții grafice deosebite, aceasta formează volumul VI din seria tematică *Biblioteca Fundației Academice "A. D. Xenopol"*.

Alte trei volume, editate în 2001, au la bază comunicări prezentate la manifestări științifice organizate de Fundația noastră.

Primul dintre ele, *Punți în istorie. Studii româno-germane*, coordonat de Cătălin Turliuc și Flavius Solomon, a apărut la Editura Cantes. El găzduiește texte prezentate la simpozionul internațional *Relații româno-germane în secolele XIX-XX*, organizat între 18 și 20 mai 2000, în colaborare cu Fundația "Petre Andrei" și Friedrich Ebert Stiftung. Informații mai ample despre această acțiune pot fi găsite în *raportul* pe anul 2000, în "Xenopoliana", vol. VIII, nr. 1-4, p. 161-162.

Cel de-al doilea tom, *Vârstele Unirii. De la conștiința etnică la unitatea națională*, constituie volumul V din *Biblioteca Fundației Academice "A. D. Xenopol"*. Îngrijit de Dumitru Ivănescu, Cătălin Turliuc și Florin Cântec, acesta conține, în mare parte, referatele prezentate la un simpozion organizat de Institutul nostru, la 30 noiembrie 2000, împreună cu Inspectoratul ieșean de cultură. Primul compartiment, *Preludii medievale*, reunește articole semnate de Leon Șimanschi, Marius Chelcu, Veniamin Ciobanu, Dumitru Agache și abordează câteva aspecte importante din istoria medie a Țărilor Române, cu o privire specială asupra epocii lui Mihai Viteazul. Partea a doua, *Unirea principatelor extracarpătice*, este rezervată mișcării unioniste din Moldova și Țara Românească în secolul XIX: după abordări de ordin teoretic sau de ansamblu (Alexandru Zub, Gheorghe Platon, Liviu Brătescu) au urmat analize punctuale (Dumitru Ivănescu, Dumitru Vîtcu, Cătălina Mihalache, Adrian Cioflâncă). În sfârșit, secțiunea a treia, *Desăvârșirea unității de stat*, conține studii semnate de

Florea Ioncioaia, Sorin D. Ivănescu, Mihai-Ștefan Ceașu, Ion Agrigoroaiei, Gheorghe Iacob, Cătălin Turliuc, Florin Cântec, Dumitru Șandru, oferind cititorului o perspectivă largă asupra condițiilor politice, economice, militare și sociale ale unirii din 1918.

Al treilea tom *Populism, demagogie, realism politic* constituie finalizarea editorială a unei dezbateri, cu participanți români și occidentali, desfășurată pe 6 noiembrie 2001, în colaborare cu Goethe Zentrum din Iași și Konrad Adenauer Stiftung. Majoritatea autorilor se opresc asupra rolului jucat de discursul populist și demagogie în viața politică în România (Alexandru Zub, Cristian Pârvulescu, Liviu Antonesei, Daniel Șandru, Bogdan Moșneagu), Franța (Dimitri Keller de Almeida), Germania (Alexander Rubel) și URSS (Andi Mihalache), în timp ce alte studii (Cătălin Turliuc, Valerius M. Ciucă, Ioana Andreea Cozianu) vin cu o perspectivă teoretică.

Tot în 2001 a debutat o nouă serie tematică a Fundației, *Acta et testimonia*, coordonată de Dumitru Ivănescu. *Identitate etnică și minorități în Republica Moldova. O bibliografie*, primul volum din seria amintită, constituind un instrument util de lucru pentru toți cei interesați de istoria provinciei dintre Prut și Nistru. Alături de bibliografia tematică, lucrarea conține un amplu comentariu istoric și mai multe statistici privitoare la fenomenul național și relațiile interetnice din Basarabia.

Amintim, în încheiere, publicarea, sub redacția lui Mihai-Ștefan Ceașu, a unui ghid al Institutului și Fundației.

Flavius Solomon